

פרוטוקול מס' 124

מישיבת ועדת העבודה ביום ד' א' באדר חשל"ה - 12 בפברואר 1975 בשעה 8.30

ג כ ח ט

חברי הוועדה:
ש. ארבל-אלמוזלינו - יו"ר
א. אבטבי
י. ארידור
פ. גרופר
ל. דיציאן
י. דרניצקי (יודין)
מ. ורטמן
מ. כהן
ד. לוי

מוזמנים:
ש. קפיטקובסקי - המוסד לביטוח לאומי
גב' י. בארי - המוסד לביטוח לאומי
מר בוסון - המוסד לביטוח לאומי
ג. ברנאי - משרד הקליטה
גב' א. שפירא - הסוכנות היהודית

מ"מ מזכיר הוועדה: מ. גולן

רשמה: מ. הלנברג

הסדר למתן תגמולים לאסירי ציון ולבני
משפחותיהם של אסירי ציון והרוגי מלכות.

סדר-היום:

- 1139

(מקום ב"ק 24.2.75)

הסכם בין הנהלת הסוכנות היהודית והמוסד לביטוח לאומי על מתן תגמולים מסויימים לאסירי ציון, בני משפחותיהם ובני משפחות הרוגי מלכות, באמצעות המוסד לביטוח לאומי

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני מתכבדת לפתוח את הישיבה.

בישיבה הקודמת התעכבנו על הגדרתה של "הכנסה אחרת" ועל ההגדרה של "מחוסר פרנסה".

י. בארי: רצוני קודם כל להעיר לפרוטוקול, כי בסעיף 1(א) (2) מדובר על נכות של לא פחות מ-30%. לא יכולנו לרדת ל-25% מהנימוקים שצינתי בישיבה הקודמת בעניין הקשר הסיבתי. ברגע שמדברים על 25% נמצא שאין הבחנה בין אסיר לעציר בשעה שהיתה כוונה ליצור הבחנה.

מר בוטון: בהגדרת "הכנסה אחרת" אנחנו מבקשים יושר הסתייגות. אנחנו לא מסכימים שהכנסת בן הזוג לא תילקח בחשבון.

י. בארי: בישיבה הקודמת הועלתה השאלה של עציץ ציון לפני קום המדינה. בדקנו את השאלה ונתקלנו בהתנגדות האוצר, שנימוקיו הם כלכליים. במוסד לביטוח לאומי הוחלט להתנגד להרחבת ההסדר מאחר והקבוצה שמדובר בה בהצעת ההסדר מקיפה, להערכתנו 1500 - 2000 איש. כל הרחבה לקבוצות לפני שנת 1948 עלולה להביא למוסד אלפים רבים של אנשים ופירוש הדבר הערכות שונה במוסד, אולי הקמת מחלקת נפרדת או ענף נפרד. מכל מקום, בחנאים הקיימים כיום המוסד איננו רואה אפשרות להכנס לזה ואז עומדת ההסתייגות האומרת שאם הוועדה תקבע להחיל את ההסדר המוצע גם לקבוצות אוכלוסיה מלפני שנת 1948 - המוסד מוציא עצמו מסידור זה. הכנו את עצמנו לספל רק בקבוצה המוצגת בהצעת ההסכם.

א. אבטבי: קיבלתי מכתב מאדם שהוגלה בזמנו לסיביר בגלל פעילות ציונית. הוא הגיש בקשה להחשב כאסיר ציון. בסעיף 1(א) (2) מצויין שאסיר ציון הוא מי שהיה במעצר בפועל. האם עבודת פרך בסיביר, בגלל פעילות ציונית, תופסת במקרה זה?

י. בארי: זה מאסר.

א. אבטבי: אדם זה פנה לכמה מוסדות ונענתה בשלילה.

י. בארי: עליו לפנות לרשות.

ל. דיציאן: בסעיף 1(א) (2) מדובר על מי שנעצר בארץ אויב. רוסיה היא ארץ אויב.

ג. ברנאי: סעיף 1(א) (1) יחול על אותם יהודים שנאסרו בגלל פעילות ציונית, לכולם יש פסקי דין. בארצות ערב עצורים אנשים ללא פסקי דין - עליהם יחול סעיף 1(א) (2).

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: הכל מאז קום המדינה. לגבי אלה שנאסרו ונעצרו לפני קום המדינה נשא פתח. ביקשנו בעניין זה חשובה מנציגי הסוכנות, הביטוח הלאומי ומשרד האוצר.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בישיבה הקודמת היה גם ויכוח על "השכ" הקובע" ו"הדרגה הקובעת".

י. בארי: נתבקשנו לבדוק כיצד יחול השינוי בהצעת חוק נכי רדיפות הנאצים, תיקון

י. בארי:
 כשעשינו את חישובי התגמולים שישולמו לזכאים ראינו נגד עינינו את ההכנסה המינימלית שהמוסד מבטיח לאנשים ולאור זה תיקנו את האחוזים של דרגה ח', וזה נותן לזכאים סכום נטו גבוה יותר. מדובר על 80% מדרגה ח'. אנחנו מציעים להפעיל מיד את ההסדר כדי לאפשר לזכאים לקבל את התגמולים ומתחייבים - אני מדברת על דעת השותפים להסדר זה - להביא תוך ששה חודשים את התיקונים הדרושים כדי להגיע להשוואה. אם הצעה זו לא תתקבל, לא תהיה לנו ברירה אלא לקחת את ההסדר ולהחזירו למשרד ואז יהיה עיכוב של חודשיים עד שיעשו תחשיבים מתוקנים.

ל. דיציאן:
 למה לא לקבוע שזה יהיה בדיוק כמו בחוק רדיפות הנאצים?

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
 זו התביעה שחזרנו והעלנו אותה בכל הדיונים. גם בעבר, לפני כשנה וחצי טענו, ואני חוזרת וטוענת, שלא טוב שאנחנו יוצרים קבוצות של נכים עם חוקים שונים ועם זכויות שונות. רצוי להגיע לאיחוד מקסימאלי. אנחנו דיברנו על השוואה לחוק נכי רדיפות הנאצים. גב' בארי טוענת שבהסדר המוצע, בסעיפים מסויימים יש יותר משנקבע בחוק נכי רדיפות הנאצים. עקרונית הם מסכימים, אם הוועדה עומדת על כך, להשוואה, אלא שאז יהיה צורך בשינויים וההתאמה תימשך כחודשיים.

אני מבקשת שעד לשינויים יקבלו הזכאים מה שנקבע ותוך ששה חודשים תובא לפנינו הצעת הסדר שתהיה מבוססת על ההשוואה עם חוק נכי רדיפות הנאצים.

י. בארי:
 ההסדר שאנחנו מציעים לאסירי ציון הוא בדרך-כלל הרבה יותר טוב ממה שקיים בחוק נכי רדיפות הנאצים. בוודאי שעקרונית אין התנגדות להשוואה.

י. לוי:
 על כמה אנשים מדובר?

י. בארי:
 1,500 - 2,000. כאמור, אנחנו מוכנים לעשות את ההשוואה, השאלה אם רצוי ליצור עיכוב בביצוע.

בחוק נכי רדיפות הנאצים, ב"הכנסה אחרת", לדוגמה, יש התייחסות לכל הכנסה אחרת ואילו בהצעת ההסדר שלפנינו אנחנו לא מתייחסים לקיצבת זיקנה וכו'. יש בהצעת ההסדר תנאים טובים יותר מאשר בחוק נכי רדיפות הנאצים. בדקנו מה הנטו שיסאר בידי אסירי ציון ומצאנו שעל אף השינוי העומד לחול בחוק נכי רדיפות הנאצים בקביעת הדרגה י"ב במקום דרגה ח' יקבלו אסירי ציון סכום נטו גבוה יותר.

י. ארידור:
 חלו בנושא זה עיכובים, לא באשמת ועדת העבודה. אינני מבין מדוע צריך לחול עיכוב נוסף מצד אלה שאחראים לעיכובים הקודמים. איש איננו אוסר עליכם לשלם שלא באמצעות המוסד לביטוח לאומי. אני סבור שאתם יכולים לשלם לפי הסדר זה או אחר ותוך חודש - חודשילים להגיש הצעה מתאימה. אין סיבה ליצור קטגוריות שונות של נכים. אינני רוצה שיבואו מפגינים ויטענו, בצדק, שהם מופלים לרעה.

אני מציע שנזמין את גזבר הסוכנות כדי שנשמע מפיו את עמדתה של הסוכנות.

נכי רדיפות הנאצים הם כולם לפני שנת 1948 לכן התאריך שאני עמיתי עליו איננו פסול - לפני מאי 1948.

אני מציע שנמליץ לפני הסוכנות שהיא תמשיך לשלם עד לאישור סופי של ההסדר. אני חושש מאישור של חצאי-דברים, כי כשאנחנו מאשרים חצאי דברים אנחנו מקבלים חצאי חוצאות.

ה'ו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

הקבוצה שעליה מדבר חבר-הכנסת ארידור מקבלים תגמולים מהסוכנות וממשרד הקליטה ולא מהמוסד לביטוח לאומי. כל אלה שלחמו לקבל - עדיין אינם מקבלים דבר. נשארה הקבוצה שלא הייתה לה כתובת לפנות אליה, כי הגדרה מהסוג המוצע לא הייתה קיימת בעבר. כל אלה שהגדרה הנדונה באה להיטיב עמם עדיין אינם מקבלים דבר.

ל. דיציאן:

אני בדעה שצריכה להיות אחידות, כי אחרת הקו יהיה בכיוון זה שאלה שמקבלים פחות ילחמו כדי להשתוות לאלה שמקבלים יותר.

אם ההסדר נסחב שנתיים - ואינני בא להאשים בכך איש - הוא יסחב עוד חודשיים ובלבד שנוציא משהו שנוכל להגיד שיש אחידות בחקיקה, יש אחידות בהסכמים, יש אחידות בפיצויים ויש אחידות בתגמולים.

ב. בארי:

אם הוועדה תחליט שיש צורך באחידות - ניקח את ההצעה המוצעת ונחזור עם הצעה חדשה. עקרונות אנחנו מוכנים להשוות.

י. ארידור:

בינתיים אפשר להפעיל את ההסדר לא דרך המוסד לביטוח לאומי.

ג. ברנאי:

ניתן לתת רק לקבוצה שכבר מקבלת וזו קבוצה קטנה. אלה אשר מקבלים כיום תגמולים מהסוכנות היהודית וממשרד הקליטה, כאסירי ציון, הם עולים, בדרך-כלל שלוש שנים ובמקרים חריגים עד חמש שנים. לא יכולים להכנס לקבוצה זו אחרים מעבר לחמש שנים, כי זו הקבוצה שהסוכנות מטפלת בהם כעולים.

ב. ארידור:

זה הסדר אדמיניסטרטיבי בין משרדים. אתם טוענים שאין לשלם ללא הסדר - אבל אתם עושים זאת. אם זה פסול - תפסיקו לגמרי, אחרת - תרחיבו. לא יתכן שתפילו את האשמה על הוועדה וחגידו שאם הוועדה לא תקבל את הצעתכם - העניין יסחב עוד והאנשים יסבלו.

ג. ברנאי:

ההסדר הזה נסחב תקופה ממושכת. הקבוצה העיקרית הסובלת אלה האנשים שלא נכללים בה. אנחנו נמצאים בלחץ של ארגונים ובודדים, שהצעות שלהם מהותיות ואין להם ממה להתקיים.

י. ארידור:

חשלומו למי שכלול בהגדרה שלכם.

ג. ברנאי:

אני רוצה להציע לוועדה לקבל את ההסדר כמו שהוא, כשלב ביניים.

ב. ארידור:

אתה אומר: כדי ללחוץ על הוועדה, כשלב ביניים אנחנו לא נשלם למי שראוי לתשלום. זה לא הוגן.

מר ארז:

ההסדר הזה נדון לפני שלוש שנים. לפני שנתיים הוא הוגש כנספח כדברי הסבר של משרד הקליטה והסוכנות. זה הוגש לוועדה ואושר עם כל החוברת, וההסדר היה מוכן לביצוע. כאשר משרד הקליטה והסוכנות נגשו לביצועו הם ראו שלא יהיו מסוגלים לכך אלא דרך המוסד לביטוח לאומי - והעניין הגיע לוועדה. כדי לבצע את ההסדר דרך המוסד לביטוח לאומי הוא צריך היה להיות מובא לוועדה - ומאז הוא איננו מבוצע.

א. שפירא:

האגף לשירותים סוציאליים של הסוכנות היהודית משלם לעולים חדשים במשך שלוש שנים.

א. שפירא:

לאסירי ציון יש מכלול של עורות, החל מעזרה חודשית ותשלומים שונים אשר מוסדרים בהסדר שנתקבל על-ידי האוצר ומשרד הקליטה. לנו קשה לחרוג מההסדר של עולים חדשים. כמו מקרים אחרים באגף לשירותים סוציאליים, יש כאלה שאינם מסתדרים במשך שלוש שנים ואז קיימות אפשרויות אחרות. ההסדר הזה נעשה כדי לאפשר הרחבה לגבי קבוצה יותר גדולה ואנחנו זקוקים למנגנון רחב יותר כדי לקבוע זכאות. המוסד לביטוח לאומי איננו רואה את ההסדר כבר-ביצוע מבחינה טכנית. נסינו לשפר את ההסדר עד שאפשר יהיה לעבוד על פיו. חלו שינויים מהותיים בהסדר, שהם לא רק טכניים אלא נתבשלו במשך השנים. אין פה ענין של לחץ לא הוגן על הוועדה. אם הענין צריך להתעכב - הוא התעכב. האוכלוסיה הזכאית תקבל את המגיע לה רטרואקטיבית.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אני מוכנה שנדבר על כך שתוך חודשיים תביאו הצעה מחודשת, אבל מעיקה עלי העובדה שיש אוכלוסיה שאיננה מקבלת דבר. אני מקבלת פניות מהתאחדויות עולי מצרים, עיראק וארצות אחרות, שאנשים שלהם מתדפקים על הדלתות כבר שנתיים ואינם נענים.

ההגדרות קבועות. ניתן לרשות סמכות שהיא תאשר את מי שזכאי לתגמול. תגמול יינתן על-פי מה שיש כיום, אבל שיחננו להם משהו, ותוך חודשיים תובא הצעה אשר משווה את מה שניתן כאן למה שניתן לנכרי רדיפות הנאצים. חשוב שהאנשים יקבלו לפחות תשובה חיובית.

כאמור, הגדרה קבענו בישיבה הקודמת ובהתאם לכך התחילו להודיע לאנשים שהם זכאים.

נזמין את גזבר הסוכנות אחרי שיהיה הסדר סופי ואחרי שנברר את הענין של לפני שנת 1948.

אני מציע לעצמנו שנקבל את ההצעה הזאת כרי שלא נאלץ לדחות שוב את המבקשים.

ל. דפצאני:

את מציעה שהמוסד לביטוח לאומי יכנס לענין ויעשה את הבדיקות של הזכאות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חשולם מקדמה בהתאם למוצע עכשיו. כאשר ייקבע ההסדר הסופי - ייעשה הישוב סופי.

י. בארי:

המוסד לביטוח לאומי לא יוכל לשלם מקדמות אלא רק אחרי שההסדר הזה ייחתם.

אני מבקש הבהרה לגבי השוואה לנכרי רדיפות הנאצים. אנחנו נביא נוסח הסדר שפירושו יהיה רטרואקטיבי לפי מה שהיה קיים לגבי נכרי רדיפות הנאצים והתיקון יהיה מאז שהוא נתקבל.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

כן.

י. בארי:

אשר לתקופה שלפני שנת 1948. חלק של האוכלוסיה הזאת נכללים לענין התגמולים באמצעות משרד הבטחון, לכן חשוב לנו לדעת אל איזה קבוצות אוכלוסיה אתם מתייחסים.

י. ארידור:

יש נכים אשר יכולים להיות כלולים בהגדרה שכאן ואינם כלולים בהגדרות של

משרד הבטחון.

א. שפירא:

אנחנו מדברים על אוכלוסיה גדולות. יש משפחות של הרוגי מלכות. יש אנשים שבני משפחה נורו ונהרגו על-ידי הנאצים, והם יכנסו לכאן במסגרת של משפחות הרוגי מלכות. זו אוכלוסיה גדולה מאד. מר נחום גולדמן מנסה להשיג תגמולים לאנשים שנפגעו מסבל פיסי על-ידי ממשלת גרמניה למרות שההסדר הסתיים לפני עשר שנים. יש אוכלוסיה מברית-המועצות וזה יכלול אותם.

9. דרנפיצקי (יודין):
 יכול להיות שמבחינה אדמיניסטרטיבית הצעתו של חבר-הכנסת דיציאן היא הטובה ביותר - תהיינה טבלאות אחידות. הובעה פה משאלה שתהיה אחידות מקסימאלית. את זה צריך לקחת בחשבון בלי ללוות זאת בהחלטה פוליטית. ברגע שוועדת העבודה של הכנסת מחליטה שתגמולים לאסירי ציון ישולמו כמו לנכי רדיפות הנאצים, יש צליל פוליטי מהותי מאד להחלטה זו. אני מציע להימנע מכך.

מ. כהן: איזו מגמה פוליטית יש פה?

9. דרנפיצקי (יודין):
 אני טוען שרדיפות הנאצים היו פרק נורא בתולדות העם היהודי ואינני רוצה ששום דבר יועמד בשורה אחת אחרו, במישרין או בעקיפין.

ד. לוי: מדוע? הרוגי מלכות בעיראק הם פחות יהודיים?

מ. כהן: האם אתה מבקש שנבדיל בין דם לדם?

9. דרנפיצקי (יודין):
 אנסה להבהיר את דברי. אסירי ציון, נדפסי אנטישמיות, הרוגי מלכות - היו בכל הגלגלות ואולי בעצם הימים האלה ישנם בגלויות שונות. כולם שווים. עד כה היה מקובל על כולנו שמעשי הנאצים, של השמדה שיטתית והמונית של עם שלם, זה נרשם בתולדות העם היהודי כמאורע יחודי שאין שווה לו. לכן אמרתי שלא הייתי רוצה שתנוסח, כאילו בהזדמנות צדדית, החלטה מהחלטות ועדות הכנסת המשותפת כאילו את מה שקרה ברדיפות הנאצים לכל מאורע אחר. אין לפרש את דברי כהתנגדות להאחדה מקסימאלית של שיעורים אחרים של הגמלאות.

אני תומך בהצעת היושבת-ראש, שנאפשר התחלת התשלומים לחוגים רחבים של נזקקים אשר זכאים על-פי ההגדרות - ומה שצריך לתקן יתוקן.

ל. דיציאן:
 רצוני להדגיש, כי לא עלה בדעתי לכלול בהצעה שלי כוונה פוליטית איזו שהיא. יחד עם זאת עלי לציין שאינני רואה כל הבדל בין נפגעי רדיפות הנאצים ובין נפגעים של מדינות אחרות, שלפעמים הן לא פחות אכזריות מרדיפות הנאצים.

אינני רוצה להכנס לדיון פוליטי. אנטישמיות מעניינת התוצאה הסופית, מפני שאנחנו רואים על כל צעד ושעל שברגע שיש לנו מסגרת רחבה של אנשים אשר מקבלים פחות או יותר על אותם יסודות פיצויים או תגמולים, הם מנסים להשתוות לקבוצה הגבוהה יותר. לכן הצעתי מה שהצעתי ללא כל כוונה פוליטית. כל מי שנרדף בסוריה, בעיראק או בבריטניה-המועצות - בשבילי זה היינו הן, הוא יהודי ציוני אשר נרדף בגלל היותו יהודי ציוני ולא איכפת לי על-ידי איזה משטר - אם סימנו צלב קרס או סימן אחר.

ג. ברנאי:
 ההסדר, כפי שאושר בזמנו על-ידי הוועדה, ידוע לחברי הוועדה. אם נצמיד אותו לחוק נכרי רדיפות הנאצים, פירוש הדבר שאנחנו מורידים חלק מן הזכויות. אנחנו שוללים את מחוסר הפרנסה, שאיננו מעוגן בחוק ההוא.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אינני מקבלת זאת.

ג. ברנאי:
 אשר למחחרות, אלה שמקבלים תגמולים על-ידי משרד הבטחון - על רובם חלה התיישנות על-פי חוק משרד הבטחון והתקופה להגשת תביעות תמה מזמן.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מה אתם מציעים?

ג. ברנאי: אנחנו מבקשים את אישור הוועדה להסדר הזה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
 הוועדה איננה מוכנה לכך, פרט לעובדה שצריך לשלם בינתיים על בסיס הסדר קודם, עד שתגיע הסדר חדש אבל לפי ההגדרה הזאת המוצעת כאן.

א. שפירא:
 אם נצמיד הסדר זה למגמת האחידות - תיפגענה זכויות. אמרתי שנבדוק לעומקו של ענין את ההצעה בדבר תשלום לזכאים לפני שנת 1948. התחלנו בטיפול ודיברתי עם מר דולצ'ין בענין זה. כדי לבדוק את הנושא נסינו לברר על איזו אוכלוסיה מדובר, אם נדבר על התקופה שלפני 1948, והצבענו על הרוגי מלכות.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
 בשלב זה אנחנו לא מדברים על התקופה שלפני קום המדינה.

א. שפירא:
 את ביקשת שעד חודשיים נבדוק ונכין את הדברים. היות ומדובר בקבוצה גדולה, אנחנו מבקשים לדעת על איזה קבוצות אתם מתכוונים, כדי שנוכל לבדוק את הדברים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
 תפקידכם לבדוק איזה קבוצות קיימות, ותביא הצעה. אתם צריכים לדעת טוב מאחור את הנושא הזה, תלמדו אותו, תאתרו את הקבוצות ותביאו לנו הצעה.

אני חוזרת על הצעת הוועדה: הגדרות - כפי שקבענו בהסדר החדש. לגבי הזכאות - אנחנו מוכנים שתלכו לפי ההסדר הישן. לגבי רטרואקטיביות - מה שהיה לגבי נכי רדיפות הנאצים. הכוונה היא להגיע למקסימום של אחידות.

אני מקבלת את דבריו של חבר-הכנסת דיציאן לגבי השטות והעינויים בארצות ערב ובארצות אחרות. אין כאן כל כוונה

במקרה הנדון עומדת לפני בעיקר הקבוצה הממתינה כבר שנתיים - שלוש ועדיין לא זכתה לתגמולים.

ג. ברנאי:
 אי-אפשר לשלם לה ללא הסדר. פנינו לביטוח הלאומי כדי להפעיל את המנגנון שלהם.

ד. בארי:
 מאחר שהובהרה לנו עמדת הוועדה לחתור לאחידות, נחזור לעשות ככל האפשר כדי להביא הצעה מחודשת בהקדם, אולי לפני תום חודשיים.

ג. ברנאי:
 אבל בינתיים אי-אפשר לשלם. זה שלוש שנים שאנחנו דשים בנושא ולא התקדמנו.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
 אנחנו דוחים את הענין עד שתובא לפנינו הצעה חדשה, לא יאוחר מחוך חודשיים. אלה שלמענם מוצע החסד ממתינים כבר שלוש שנים וימשיכו לחכות בגלל סחבת במשרדי הממשלה.

הישיבה ננעלה בשעה 9.45